

Inleiding René ten Bos 9

Voorwoord 17

EERSTE HOOFDSTUK

Het veranderde wezen van het menselijke handelen 23

- I. Het voorbeeld van de antieke tijd 24
- II. Kenmerken van de ethiek tot nu toe 28
- III. Nieuwe dimensies van verantwoordelijkheid 31
- IV. Technologie als 'roeping' van de mensheid 35
- V. Oude en nieuwe imperatieven 38
- VI. Eerdere vormen van 'toekomstethiek' 41
- VII. De mens als object van de techniek 48
- VIII. De 'utopische' dynamiek van de technologische vooruitgang
en de overvloed aan verantwoordelijkheid 54
- IX. Het ethische vacuüm 56

TWEEDE HOOFDSTUK

Fundamentele en methodische vragen 58

- I. De ideale en de reële kennis in de 'toekomstethiek' 58
- II. Voorrang van de slechte boven de goede prognose 66
- III. Het element van de weddenschap in het handelen 70
- IV. De plicht voor de toekomst 77
- V. Zijn en moeten 87

DERDE HOOFDSTUK

Over doelen en de plaats ervan in het zijn 93

- I. De hamer 95
- II. Het gerechtshof 96
- III. Het lopen 101
- IV. Het spijsverteringsorgaan 114
- V. Natuur-werkelijkheid en geldigheid: van het doelprobleem
naar het waardeprobleem 128

VIERDE HOOFDSTUK

Het goede, het moeten en het zijn: theorie van de verantwoordelijkheid 133

- I. Zijn en moeten 133
- II. Theorie van de verantwoordelijkheid:
eerste onderscheidingen 151
- III. Theorie van de verantwoordelijkheid:
ouders en politicus als voornaamste paradigma's 163
- IV. Theorie van de verantwoordelijkheid:
de horizon van de toekomst 177
- V. Tot hoever in de toekomst reikt
politieke verantwoordelijkheid? 191
- VI. Waarom 'verantwoordelijkheid' tot nu toe niet centraal stond
in de ethische theorie 199
- VII. Het kind oerobject van de verantwoordelijkheid 209

VIJFDE HOOFDSTUK

Verantwoordelijkheid nu: bedreigde toekomst en vooruitgangsgedachte 218

- I. Toekomst van de mensheid en toekomst van de natuur 218
- II. De onheilstijding van Bacons ideaal 223
- III. Kan het marxisme of het kapitalisme het gevaar
beter keren? 227
- IV. Concrete toetsing van abstracte kansen 240
- V. De utopie over de nog komende 'eigenlijke mens' 248
- VI. Utopie en vooruitgangsgedachte 253

ZESDE HOOFDSTUK

Kritiek op de utopie en de ethiek van de verantwoordelijkheid 275

- I. De verwerpen van deze aarde en de wereldrevolutie 277
- II. Kritiek op het marxistische utopisme 288
- III. Van de kritiek op de utopie naar de ethiek
van de verantwoordelijkheid 344